

УДК 343.

V. Matviychuk

GENERIC OBJECT OF A CRIME OF MISAPPROPRIATION OF LANDS OF WATER RESOURCES ON AN ESPECIALLY LARGE SCALE (ARTICLE 239-2 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE)

В.К. Матвійчук

*доктор юридичних наук, професор
перший проректор
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ*

РОДОВИЙ ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ЗЕМЛЯМИ ВОДНОГО ФОНДУ В ОСОБЛИВО ВЕЛИКИХ РОЗМІРАХ (СТАТТЯ 239-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Постановка проблеми. Питання, що стосуються родового об'єкта злочину, передбаченого ст. 239-2 КК України, має важливе теоретичне значення для науки кримінального права, а отже потребує подальшого з'ясування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, що стосуються родового об'єкта злочину незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах, займалися такі вчені, як: С.Б. Гавриш, О.Б. Буцько, М.В. Кумановський, В.С. Плугатир, О.В. Кришевич та ін.. Проте, до цього часу ця важлива в теоретичному плані проблема не отримала свого належного вирішення.

Мета статі полягає у з'ясуванні родового об'єкта злочину незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах.

Основні результати дослідження. Кожний злочин посягає на певний об'єкт, завдає йому істотної шкоди або ставить під загрозу завдання такої шкоди ці суспільні відносини [1, с. 302]. Виходячи з цього, необхідно констатувати, що злочинне діяння неможливе без об'єкта, проти якого воно спрямоване.

У науці кримінального права є багато підходів до розуміння об'єкта злочину. Слід зазначити, що В. К. Гришук поділяє наукові концепції об'єкта злочину на історичні та сучасні. До найбільш поширених історичних концепцій об'єкта злочину в теорії кримінального права вчений зараховує такі: 1) об'єкт злочину — суб'єктивне право (В.Д. Спасович); 2) об'єкт злочину — захищений інтерес (Ф. Ієрінг, Ф. Ліст, Б.С. Нікіфоров); 3) об'єкт злочину — блага та інте-

реси, що охороняються законом (правові блага) (А.Н. Круглевский, Г.В. Ко локолов, Є.Я. Нимировський); 4) об'єкт злочину — безпека і добробут громадян (О.Ф. Кістяківський); 5) об'єкт злочину є: а) правові норми і конкретні блага та інтереси (М.Д. Сергієвський); б) посереднім об'єктом є порушений припис, норма, а безпосереднім об'єктом — суспільне відношення, що є реальним проявом цього припису (І.Я. Фойніцький); в) з формального боку є блага та інтереси, що охороняються цією нормою (Л.С. Білогриць—Котляревський); г) норми права в її реальному бутті (М.С. Таганцев); 6) об'єкт злочину — окремі особи чи групи осіб (П.Д. Калмиков); 7) об'єкт злочину охоронювані кримінальним законом суспільні відносини (А.А. Піонтковський, Є.А. Фролов) [2, с. 159—164].

Серед найбільш поширених сучасних концепцій об'єкта злочину в теорії кримінального права, на переконання професора В.К. Грищука, є: 1) об'єкт злочину — охоронювані кримінальним законом суспільні відносини (В.Я. Тацій, М.Й. Коржанський, М.І. Бажанов, А.В. Савченко, Б.О. Кирись, В.О. Навроцький, Н.О. Гуторова та ін.; 2) об'єкт злочину — це соціальні блага (цінності), що охороняються кримінальним законом (П.С. Матишевський, Є.В. Фесенко, С.Б. Гавриш); 3) об'єкт злочину — людина незалежно від віку, розумового розвитку, соціального статусу, тощо (Г.П. Новосьолов); 4) об'єкт злочину — окремі особи або багато осіб (П.Я. Козаченко, З.А. Незнамова); 5) об'єкт злочину — охоронювані кримінальним законом соціально значущі цінності, інтереси, блага (А.В. Пашковська, А.В. Наумов); 6) об'єкт злочину — суспільні відносини, які є відповідним порядком, встановленим приписами правових норм, а також соціальні блага (Г.В. Чеботарева); 7) об'єкт злочину двоякий — соціальна оболонка є завжди першим об'єктом, а всі інші об'єкти перебувають в середині цієї оболонки (В.М. Трубніков); 8) об'єкт злочину — охоронюваний кримінальним законом порядок суспільних відносин (О.М. Костенко, П.П. Андрушко, А.В. Ландіна); 9) об'єкт злочину — особливо цінні суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом [2, с. 166]. Цей підхід набув поширення в кримінально-правовій доктрині, до прихильників якого слід віднести В.К. Грищука [2, с. 166], Я.М. Брайніна [3, с. 70], В.М. Кудрявцева [4, с. 130], А.А. Музику [5, с. 25], Л.В. Левицьку, Т.О. Мудрака, О.В. Сіренка, П.В. Цимбала [6, с. 18], А.В. Савченка, В.В. Кузнецова і О.Ф. Штанька [7, с. 79]. Цієї позиції дотримуємося також і ми.

Крім вищеназваних сучасних концепцій об'єкта, існують ще й інші. Так, С.Я. Ляхова підтримує та розвиває концепцію, де об'єктом злочину є правовідносини [9, с. 79]. Натомість В.П. Ємельянов називає об'єктом злочину охоронювані кримінальним законом конкретні сфери життєдіяльності людей, які і виступають безпосередніми об'єктами злочинів як реальних явищ дійсності [10, с. 214—215].

В юридичній літературі пропонується й інша періодизація та класифікація розвитку концепцій об'єкта злочину. Зокрема, в історії розвитку вчення про об'єкт злочину можна виділити декілька етапів. Перший етап (друга половина XIX — початок XX ст.) характеризується наявністю різних концепцій, до числа яких інколи відносять так звані теорії суб'єктивного права, норми права

і правові блага [11, с. 325]. Другий етап розробки вчення про об'єкт злочину — період панування в нашій країні марксистсько-ленінського вчення, керуючись яким вітчизняна кримінально-правова наука взяла на озброєння тезу: «Об'єкт злочину — це суспільні відносини, і тільки вони» [11, с. 325]. Третій етап — це сучасні концепції об'єкта злочину. Він характерний тим, що в ньому кримінально-правова теорія вже не декларує про єдність думок, оскільки не тільки в науковій, але й у навчальній літературі все більше проявляється два основних, концептуальних підходи до трактовки поняття об'єкта злочину [11, с. 336]. Перший є значно більш представницьким за кількістю прихильників підхід орієнтує на таке вирішення питання про об'єкт злочину, яке мало місце в радянській науці, тобто на визнання об'єктом злочину суспільних відносин [11, с. 337].

В останнє десятиріччя з'явилося також немало прибічників другого підходу. Усіх їх об'єднує одне: критичне сприйняття ідеї про те, що об'єктом злочину виступають суспільні відносини і тільки вони [11, с. 337].

Важливо звернути увагу на те, що П.П. Андрушко робить деякі уточнення до узагальнення концепцій об'єкта В.К. Грищуком. Так, він уточнює свою позицію стосовно об'єкта злочину, а саме, що таким розуміє соціальні цінності, натомість порядок відносин (взаємовідносин) між суб'єктами розглядає як вид соціальних зв'язків між суб'єктами, які в свою чергу, є одним із видів соціальних цінностей, що охороняються кримінальним законом. Також П.П. Андрушко звертає увагу на те, що С.Б. Гавриш відстоює концепцію об'єкта злочину як правового блага, а не об'єкта злочину як соціального блага (цінності), що охороняється кримінальним законом [3, с. 166].

Оскільки дослідження питання про об'єкт злочину взагалі не є предметом даного дослідження, оскільки ми з'ясовуємо родовий об'єкт, тому, не вдаючись до деталей аналізу кожної з наведених концепцій об'єкта злочину і виходячи з періодизації, зазначимо, що ми приєднуємося до дослідників, які об'єкт злочину розглядають саме з позиції теорії суспільних відносин. Представниками цієї теорії є, зокрема, В.Я. Тацій, В.К. Грищук, А.А. Музика, М.Й. Коржанський, В.О. Навроцький, М.І. Карпенко, І.О. Харь та ін. Ми також сповідуємо концепцію об'єкта як суспільних наук.

Користуючись триступеневою класифікацією об'єктів злочинів, якої ми дотримуємося, визначимо місце норми, що досліджується (ст. 239-2 КК України) у системі Особливої частини КК України. Це все стає можливим, якщо вдасться найбільш правильно встановити родовий і безпосередній об'єкти злочину, передбаченого ст. 239-2 КК України. Ця класифікація ґрунтується на співвідношенні філософських категорій: загального, особливого та окремого і відповідно включає три рівні: загальний, родовий, безпосередній [4, с. 81–82; 12, с. 124–125; 13, с. 60–62]. Таку тричленну класифікацію об'єктів злочинів підтримує переважна більшість науковців в галузі кримінального права. Відповідно до цієї класифікації, з позиції прихильників концепції, об'єкт злочину — суспільні відносини, що поставлені під охорону кримінального закону, загальний об'єкт — вся сукупність суспільних відносин, що поставлені під охорону кримінального закону, родовий — група суспільних

відносин, тотожних або однорідних за своєю сутністю, безпосередній — конкретні суспільні відносини, які охороняються кримінально-правовою нормою.

З приводу родового об'єкта злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища і в системі яких знаходиться і досліджувані відносини, на які посягає діяння, передбачені ст. 239-2 КК України, є наступні судження, що ними є: 1) відносини соціалістичної власності, матеріалізовані в природних багатствах [14, с. 17]; 2) відносини з порушення правил виробництва, промислів [15, с. 119]; 3) відносини з порядку використання природних багатств у господарській діяльності чи суспільні відносини з їх використання [16, с. 515]; 4) самі природні багатства [17, с. 262]; 5) блага, що охороняються кримінальним правом, і сама природа, природні об'єкти, екологічна безпека як особливо важливі і неперехідні цінності [18, с. 11–12]; 6) соціалістичні суспільні відносини, що забезпечують раціональне використання й охорону природних багатств [19, с. 102]; 7) природоохоронні відносини, спрямовані на захист навколишнього природного середовища людини, його покращення й оздоровлення, а також наукове обґрунтування, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, збереження нормального екологічного стану біосфери [20, с. 286]; 8) суспільні відносини, що забезпечують природні умови людей з метою задоволення їх різнобічних потреб [21, с. 22]; 9) деякі інші інтереси соціалістичного господарства в різних його сферах: лісового господарства, рибальства, мисливства тощо [22, с. 281]; 10) відносини з охорони природного середовища, його використання в інтересах соціалістичного суспільства [23, с. 80]; 11) суспільні відносини, що проявляються у використанні, збереженні і покращенні природного середовища в інтересах соціалістичного суспільства, куди входить і охорона радянського народного господарства, порядок управління, громадська безпека та інше в ролі складових, додаткових об'єктів [24, с. 6–7]; 12) суспільна безпека, яка частіше всього розуміється як стан захищеності суспільних інтересів [25, с. 31]; 13) комплекс фактичних суспільних відносин, їх правові форми і матеріальні оболонки, здійснення яких забезпечує життєдіяльність людини, використання нею навколишнього середовища як безпосереднього базису існування, задоволення розумних соціалістичних потреб і гарантує їй безпеку [26, с. 177]; 14) суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують охорону, раціональне використання, оздоровлення і відтворення сприятливого навколишнього природного середовища [27, с. 24]; 15) суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони, раціонального використання, оздоровлення і відтворення сприятливого навколишнього природного середовища як такої системи, яка гарантуватиме безпечне для життя та здоров'я людей середовище їх існування [28, с. 88]; 16) довілля — це комплекс поставлених під охорону закону про кримінальну відповідальність суспільних відносин, що забезпечують у кожній екосистемі раціональне використання та охорону живих ресурсів, які мають промислове значення, збереження екологічної рівноваги і підтримання природного відтворення й екологічної безпеки, а також життєдіяльності людини від негативного екологічного впливу [29, с. 14]; 17) суспільні відносини, врегульовані правовими нормами (так звані правовідносини), пов'язані із забезпеченням екологіч-

ної безпеки — певний стан захищеності життєво важливих інтересів людини, об'єднань людей, суспільства та держави від посилення негативного впливу на навколишнє природне середовище (довкілля) [30, с. 12]; 18) родовим об'єктом цих злочинів виступають: по-перше, суспільні відносини у сфері охорони, використання, збереження і відтворення природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів; по-друге, суспільні відносини у сфері забезпечення екологічної безпеки, а саме: запобігання й усунення негативного впливу господарської та іншої діяльності людини на навколишнє природне середовище, гарантування стабільної сприятливої екологічної ситуації для існування живих істот у всій повноті біологічного різноманіття [31, с. 86—87]; 19) відносини у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною [32, с. 61].

Аналіз існуючих точок зору засвідчує: 1) що прихильники першої точки зору, зокрема В.Л. Мунтян, помилково відносять об'єкт цих злочинів до діянь проти власності [14, с. 17]; 2) автори другого підходу, зокрема А.А. Трайнін, необґрунтовано визначають об'єкт досліджуваних злочинів як виробництво промислів, а не відносини, що суперечать призначенню такої охорони [15, с. 119]; 3) симпатики третьої точки зору, зокрема Г.А. Кригер, без достатніх на те підстав, розуміють під родовим об'єктом досліджуваних злочинів порядок використання природних ресурсів [16, с. 515]. З цього приводу ми підтримуємо критичні зауваження Є.М. Жевланова та Ю.І. Ляпунова, які критикуючи нормативний підхід до з'ясування родового об'єкта цих злочинів, зазначають, що порядок використання не може бути відносинами з приводу природних багатств, а лише регламентує їх використання [27, с. 14; 33, с. 14]; 4) у той же час прихильники четвертого судження, зокрема Б.М. Леонтьєв, всупереч загальноновизнаним в юридичних джерелах позиції, стверджують, що об'єктом злочинів проти навколишнього природного середовища є самі природні багатства, а не суспільні відносини, що зводить об'єкт до предмета злочину [17, с. 262]; 5) прихильники п'ятої точки зору, зокрема С.Б. Гавриш, ототожнюють об'єкт цих злочинів з різними благами, тобто повторюють попереднього автора [18, с. 11—12]; 6) І.М. Тяжкова називає об'єктом злочину соціалістичні суспільні відносини, які забезпечують раціональне використання і охорону природних багатств [19, с. 102]. Це визначення, на наш погляд, страждає неповнотою і охоплює лише консервативну другу форму такої охорони, а саме, раціональне використання природних ресурсів.

Нам більш імпонує визначення родового об'єкта цих злочинів, що запропонована В.Я. Таційом (автором сьомої точки зору), проте і його дефініція потребує певних уточнень, оскільки має бути спрямована на охорону позитивних відносин (сприятливе навколишнє природне середовище [20, с. 286]). Певною ординарністю та деякими змістовними неточностями вирізняється

визначення об'єктів цих злочинів у В.Д. Пакутіна, який в основу таких відносин включає господарські стосунки, не враховуючи їх екологічну складову (восьма точка зору) [21, с. 22]. Водночас позиція авторів дев'ятої точки зору, наприклад З.А. Вишинської, зводиться до того, що у неї суспільні відносини чомусь підміняються категорією «інтерес», який лише мотивує до створення суспільних відносин і не може бути об'єктом злочину [22, с. 28]. Симпатичні десятиї точки зору стосовно родового об'єкта цих злочинів, зокрема Т.А. Бу шуєвої, свідчить, що їх визначення є надто загальним і не може сприяти з'ясуванню сутті цих суспільних відносин [23, с. 80].

Нам вбачається, що потребує належного упорядкування позиція авторів одинадцятої точки зору, зокрема Г.З. Корчевої, оскільки її визначення є конгломератом значної кількості незв'язаних між собою відносин [24, с. 6–7]. Не можна погодитися із пропозицією стосовно родового об'єкта досліджуваних злочинів, запропонованою Н.О. Лопашенко, оскільки суспільна безпека є станом, а не суспільними відносинами [25, с. 31]. Подібну помилку, на наш погляд, стосовно визначення родового об'єкта злочинів робить також О.А. Дубовик. Крім того, автор обмежується лише оптимальною життєдіяльністю людини і керується цілями її нормального існування [26, с. 177].

Більш точним, на наш погляд, є визначення родового об'єкта досліджуваних злочинів, запропоноване Т.Г. Савенковою, оскільки в ньому йдеться стосовно умов, які гарантують і забезпечують охорону, раціональне використання, оздоровлення й відтворення сприятливого навколишнього природного середовища.

Не може бути підтриманою позиція стосовно родового об'єкта цих злочинів, запропонована К.М. Оробець, оскільки вона називає довкілля як родовий об'єкт, фактично ототожнює родовий об'єкт з предметом, а також одночасно поєднує стан — екологічну безпеку з комплексом суспільних відносин. Крім того, при намаганні обґрунтувати необхідність використання терміну «довкілля» в чинному законодавстві вдається до неточностей. Так, у США та інших країнах Заходу використовується термін «environment», як оточення, а не довкілля. У РФ федеральний закон від 10 січня 2002 року № 7-ФЗ іменується «Об охране окружающей среды», а не «Про охорону довкілля» як це перекладає К.М. Оробець. Крім того, і аргументація стосовно необхідності застосування терміну «довкілля» є непереконаливою. У цьому плані є більш переконаливою наша аргументація стосовно доцільності використання терміну «навколишнє природне середовище».

Слід звернути увагу на те, що визначення родового об'єкта злочину, запропоноване Т.В. Корняковою і В. Самокишина співпадає та має певні вади: 1) має місце використання екологічних відносин та організаційних, а також різних видів діяльності; 2) має місце обмежений перелік природних об'єктів; 3) відсутнє дослідження структури суспільних відносин (об'єкта); 4) необґрунтоване включення у визначення профілактичних та інших заходів.

Щодо визначення родового об'єкта досліджуваних злочинів Є.М. Борисовим, то воно дещо суперечливе, оскільки ототожнює суспільні відносини з правовідносинами тощо. Крім того, певною мірою дана проблема

також знайшла своє вирішення і на законодавчому рівні в деяких зарубіжних джерелах [36; 37; 38; 39; 40].

Висновки. Отже, всі вищезазначені погляди стосовно родового об'єкта цього злочину і інші злочинів проти навколишнього природного середовища: 1) дещо суперечливі або не охоплюють кола всіх відносин в досліджуваній сфері, або призводять до помилкового ототожнення об'єкта злочину (суспільних відносин) з предметом злочину чи з правовідносинами, а іноді стосуються діяння або відповідного стану; 2) свідчать, що можна скориставшись визначенням родового об'єкта цих злочинів, яке запропоноване нами, яке має таке формулювання «... суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують існування багатофункціональної збалансованої системи, до якої належить і людина (що утворює навколишнє природне середовище), її охорону, раціональне використання, оздоровлення і відтворення такої системи для теперішніх і майбутніх поколінь, яка гарантуватиме безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище» [35, с. 171–172], доповнивши його, що ці відносини виникають у межах території нашої держави Україна, а також, що вони створюють сприятливі умови життєдіяльності та є природною умовою існування всього живого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Наумов А.В.* Российское уголовное право. Курс лекций: в 3 т. Т.1. Общая часть. 4–е изд., перераб. и доп. — Москва : Волтерс Клувер. 2007. — 736 с.
2. *Гришук В.К.* Кримінальне право України: Загальна частина: навч. посібник для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл. — Киев : Ін Юре, 2006. — 586 с.
3. *Брайтін Я.М.* Основні питання загального вчення про склад злочину — Киев : Вид-во Київського університету. 1964. — 189 с.
4. *Кудрявцев В.Н.* Объективная сторона преступления. — Москва : Гос. изд-во юрид. лит. 1960. — 244 с.
5. *Музыка А.А.* Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів.— Киев : Логос. 1998. — 323 с.
6. *Левіцька Л.В., Мудрак Т.О., Сіренко О.В., Цимбал П.В.* Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посібник — Ірпінь : Національна академія ДПС України. 2005. — 206 с.
7. *Савченко А.В., Кузнецов В.В., Штанько О.В.* Сучасне кримінальне право України: курс лекцій — Киев : Вид-во Паливода А.В.. 2005. — 640 с.
8. *Матвейчук В.К.* Уголовно-правовая борьба органов внутренних дел с преступным загрязнением водных объектов: учебное пособие. — Киев : НИИ РИО Украинской академии внутренних дел, 1992. — 79 с.
9. *Лихова С.Я.* Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (Розділ V. Особлива частина КК України): монографія — Киев : Видавничо-поліграфічний центр «Київський Університет», 2006. — 573 с.
10. *Емельянов В.П.* Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование. СПб : Юридичний центр Пресс, 2002. — 219 с.
11. *Новоселов Г.П.* Объект преступления. Полный курс уголовного права: В 5 т. : под ред. докт. юрид. наук, проф. А.И. Коробеева. Т.1: Преступление и наказание. — СПб : Юридический центр Пресс. 2008. — С. 325–326.

12. *Пионтковский А.А.* Курс советского уголовного права. В 6 т. Т. 2. Часть общая. Преступление — Москва : Наука, 1970. — 516 с.

13. *Тацій В.Я.* Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: навчальний посібник.— Харків : Українська юридична академія, 1994. — 80 с.

14. *Мунтян В.Л.* Правова охорона природи Української РСР. — К. : Вид-во Київського державного університету, 1966. — 104 с.

15. *Трайнин А.Н.* Должностные и хозяйственные преступления. — М. : Юриздат, 1938. — 136 с.

16. *Кригер Г.А.* Хозяйственные преступления. Курс советского уголовного права. Часть Особенная. В 6-ти томах. / А.А. Пионтковский и др. (редкол.). — Москва : Наука, 1971. — Т. 5. — С. 379—559.

17. *Леонтьев Б.* Преступление против природных богатств СССР. Советское уголовное право. Часть Особенная: учебник. / В.Д. Меньшагин, В.Н. Кудрявцев, Б.А. Куринов и др.; под ред. В.Д. Меньшагина и др. 2-е изд., перераб. и доп. — Москва : изд-во Моск. ун-та, 1975. — С. 261—274.

18. *Гавриш С.Б.* Основные вопросы ответственности за преступления против природной среды: (проблемы теории и развития уголовного законодательства Украины); автореф. дис... докт. юрид. наук: спец. 12.00.08 — уголовное право и криминология; уголовно-исправительное право — Харьков, 1994. — 42 с.

19. *Тяжкова И.М.* Некоторые вопросы уголовно-правовой охраны природы. Научно-технический прогресс и правовая охрана природы : проблемы совершенствования природоохранительного законодательства в условиях научно-технического прогресса. / Под ред. В.В. Петрова. — Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1978. — С. 101—103.

20. *Тацій В.Я.* Преступления против природных богатств СССР. / Уголовное право УССР. Особенная часть: [учебник / Под ред. М.И. Бажанова и др. — К. : Выща школа. Головное изд-во, 1989. — С. 285—305.

21. *Пакутин В.Д.* Уголовно-правовая охрана внешней природной среды и природных ресурсов СССР: [учебное пособие] / В.Д. Пакутин. — Уфа : Башкирский гос. университет, 1976. — 157 с.

22. *Вышинская З.А.* Советское уголовное право. Часть особенная: ученик. / З.А. Вышинская, М.М. Исаев, А.А. Пионтковский и др.; общ. ред. А.А. Герцензон, З.А. Вышинская. — Москва : Госюриздат, 1951. — 431 с.

23. *Бушueva Т.А., Дагель П.С.* Объект уголовно-правовой охраны природы. Советское государство и право. 1977. — № 8. — С. 77—83.

24. *Корчева Г.З.* Уголовно-правовая охрана природы в УССР: учебное пособие. — Харьков : Выща школа, 1975. — 83 с.

25. *Лопашенко Н.А.* Экологические преступления: комментарий к гл. 26 УК РФ. — СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. — 802 с.

26. *Дубовник О.Л.* Экологические преступления: Комментарий к гл. 26 УК. — Москва : Спартак, 1998. — 352 с.

27. *Жевлаков Э.Н.* Понятие экологических преступлений. Объект и система / Проблема борьбы с экологическими правонарушениями в свете решений XXVII съезда КПСС. — Москва : ВЮЗИ. — 1990. — С. 5—24.

28. *Матвійчук В.К.* Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища: монографія. — Київ : Національна академія управління, 2011. — 368 с.

29. *Оробець К.М.* Кримінальна відповідальність за незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: автореф. дис...канд. юрид.

наук за спец. 12.00.08 — кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. — Харків, 2012. — 20 с.

30. *Борисов Є.М.* Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: Кримінально-правова характеристика: автореф. дис... канд. юрид. наук за спец. 12.00.08 — кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.— Київ, 2013. — 20 с.

31. *Самокиш В.П.* Злочини проти довкілля: проблеми визначення родового об'єкта // Вісник Академії адвокатури України. 2011. № 1. — С. 84—88.

32. *Корнякова Т.В.* Об'єкт посягання і система злочинів у сфері навколишнього природного середовища. // Право України. — 2009. — № 2. — С. 129—134.

33. *Ляпунов Ю.И.* Основные теоретические проблемы уголовно-правовой охраны природы в СССР: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.08. — уголовное право и криминология; уголовно-исправительное право / Ю.И. Ляпунов. — Москва. : Акад. МВД СССР, 1974. — 39 с.

34. *Матвійчук А.О.* Поняття сприятливого навколишнього природного середовища у немайнових відносинах, що регулюються цивільним правом // Юридична наука. — 2011. — № 2. — С. 55—65.

35. *Матвійчук В.К.* Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): монографія. — Київ : Азимут — Україна, 2005. — 464 с.

36. THE JAPANESE PENAL CODE / Edited and introduction by Doctor of Law, prof. A.I. Korobeev. — St Petersburg : “Yuridichesky Center — Press”, 2002. — 226 p.

37. The Swiss Penal Code / Preface by a member of the Council of Federation the Federal Assembly of the RF. N. Volkov; edited, translated from German, and introduction by Candidate of Law A.V. Serebrennikova; — St Petersburg : “Yuridichesky Center — Press”, 2002. — 366 p.

38. Criminal Legislation of Norway / Edited and introductory article by Doctor of Law, professor Yn. V. Golik; translated from Norwegian A.V. Zhmenya. — St. Petersburg : “Yuridichesky Center — Press”, 2002. — 366 p.

39. The Latvian Penal / edited and introduction by candidate of law A.I. Lukashov and candidate of law E.A. Sarkisova, translated from Latvian by candidate of Law A.I. Lukashov. — St. Petersburg : “Yuridichesky Center — Press”, 2001. — 313 p.

40. The Bulgarian Penal Code / edited by candidate of Law, assistant professor A.I. Lukashov; introduction by Y.I. Aidarov. — St. Petersburg : “Yuridichesky Center — Press”, 2001. — 298 p.

REFERENCES

1. *Naumov A.V.* Rossijskoe ugovnoe pravo. Kurs lekcij: v 3 t. T.1. Obshhaja chast'. 4-e izd., pererab. i dop. — Moskva : Volters Kluver. 2007. — 736 s.

2. *Hryshchuk V.K.* Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna: navch. posibnyk dlia studentiv yuryd. fak. vyshch. navch. zakl.— Kiev : In Yure, 2006. — 586 s.

3. *Brainin Ya.M.* Osnovni pytannia zahalnoho vchennia pro sklad zlochynu — Kyev : Vyd-vo Kyivskoho universytetu. 1964. — 189 s.

4. *Kudrjavcev V.N.* Obektivnaja storona prestuplenija. — Moskva : Gos. izd-vo jurid. lit. 1960. — 244 s.

5. *Muzyka A.A.* Vidpovidalnist za zlochynu u sferi obihu narkotychnykh zasobiv.— Kiev : Lohos. 1998. — 323 s.

6. *Levitska L.V., Mudrak T.O., Sirenko O.V., Tsymbal P.V.* Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: navch. posibnyk — Irpin : Natsionalna akademiia DPS Ukrainy. 2005. — 206 s.

7. *Savchenko A.V., Kuznietsov V.V., Shtanko O.V.* Suchasne kryminalne pravo Ukrainy: kurs leksii — Kyev : Vyd-vo Palyvoda A.V. 2005. — 640 s.

8. *Matvejchuk V.K.* Ugolovno-pravovaja bor'ba organov vnutrennih del s prestupnym zagryzneniem vodnyh obektov: uchebnoe posobie. — Kiev : NII RIO Ukrainskoj akademii vnutrennih del, 1992. — 79 s.

9. *Lykhova S.Ïa.* Zlochyny u sferi realizatsii hromadianskykh, politychnykh ta sotsialnykh prav i svobod liudyny i hromadianyna (Rozdil V. Osoblyva chastyna KK Ukrainy): monohrafiia — Kiev : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr “Kyivskiyi Universytet”, 2006. — 573 s.

10. *Emel'janov V.P.* Terrorizm i prestuplenija s priznakami terrorizirovanija: ugolovno-pravovoe issledovanie. SPb : Juridichnij centr Press, 2002. — 219 s.

11. *Novoselov G.P.* Obekt prestuplenija. Polnyj kurs ugolovnoho prava: V 5 t. : pod red. dokt. jurid. nauk, prof. A.I. Korobeeva. T.1: Prestuplenie i nakazanie. — SPb : Juridicheskij centr Press. 2008. — S. 325—326.

12. *Piontkovskij A.A.* Kurs sovetskogo ugolovnoho prava. V 6 t. T. 2. Chast' obshhaja. Prestuplenie — Moskva : Nauka, 1970. — 516 s.

13. *Tatsii V.Ïa.* Obiekt i predmet zlochynu v kryminalnomu pravi Ukrainy: navchalnyi posibnyk. — Kharkiv : Ukrainaska yurydychna akademiia, 1994. — 80 s.

14. *Muntian V.L.* Pravova okhorona pryrody Ukrainskoi RSR. — K. : Vyd-vo Kyivskoho derzhavnogo universytetu, 1966. — 104 s.

15. *Trajnin A.N.* Dolzhnostnye i hozhajstvennye prestuplenija. — M. : Jurizdat, 1938. — 136 s.

16. *Kruger G.A.* Hozhajstvennye prestuplenija. Kurs sovetskogo ugolovnoho prava. Chast' Osobennaja. V 6-ti tomah. / A.A. Piontkovskij i dr. (redkol.). — Moskva : Nauka, 1971. — T. 5. — S. 379—559.

17. *Leont'ev B.* Prestuplenie protiv prirodnyh bogatstv SSSR. Sovetskoe ugolovnoe pravo. Chast' Osobennaja: uchebnik. / V.D. Men'shagin, V.N. Kudrjavcev, B.A. Kurinov i dr.; pod red. V.D. Men'shagina i dr. 2-e izd., pererab. i dop. — Moskva : izd-vo Mosk. un-ta, 1975. — S. 261—274.

18. *Gavrysh S.B.* Osnovnye voprosy otvetstvennosti za prestuplenija protiv prirodnoj sredy: (problemy teorii i razvitija ugolovnoho zakonodatel'stva Ukrainy): avtoref. dis... dokt. jurid. nauk: spec. 12.00.08 — ugolovnoe pravo i kriminologija; ugolovno-ispravitel'noe pravo — Har'kov, 1994. — 42 s.

19. *Tjazhkova I.M.* Nekotorye voprosy ugolovno-pravovoj ohrany pryrody. Nauchno-tehnicheskij progress i pravovaja ohrana pryrody : problemy sovershenstvovanija prirodoohranitel'nogo zakonodatel'stva v uslovijah nauchno-tehnicheskogo progressa. / Pod red. V.V. Petrova. — Moskva : Izd-vo Mosk. un-ta, 1978. — S. 101—103.

20. *Tacij V.Ïa.* Prestuplenija protiv prirodnyh bogatstv SSSR. / Ugolovnoe pravo USSR. Osobennaja chast': [uchebnik / Pod red. M.I. Bazhanova i dr. — K. : Vyshha shkola. Golovnoe izd-vo, 1989. — S. 285—305.

21. *Pakutin V.D.* Ugolovno-pravovaja ohrana vneshnej prirodnoj sredy i prirodnyh resursov SSSR: [uchebnoe posobie] / V.D. Pakutin. — Ufa : Bashkirskij gos. universitet, 1976. — 157 s.

22. *Vyshinskaja Z.A.* Sovetskoe ugolovnoe pravo. Chast' osobennaja: uchenik. / Z.A. Vyshinskaja, M.M. Isaev, A.A. Piontkovskij i dr.; obshh. red. A.A. Gercenzon, Z.A. Vyshinskaja. — Moskva : Gosjurizdat, 1951. — 431 s.

23. *Bushueva T.A., Dageľ P.S.* Obekt ugovolno-pravovoj ohrany prirody. Sovetskoe gosudarstvo i pravo. 1977. — № 8. — S. 77–83.
24. *Korcheva G.Z.* Ugolovno-pravovaja ohrana prirody v USSR: uchebnoe posobie. — Har'kov : Vyshha shkola, 1975. — 83 s.
25. *Lopashenko N.A.* Jekologicheskie prestuplenija: kommentarij k gl. 26 UK RF. — SPb. : Izd-vo “Juridicheskij centr Press”, 2002. — 802 s.
26. *Dubovnik O.L.* Jekologicheskie prestuplenija: Kommentarij k gl. 26 UK. — Moskva : Spartak, 1998. — 352 s.
27. *Zhevlakov Je.N.* Ponjatie jekologicheskikh prestuplenij. Obekt i sistema / Problema bor'by s jekologicheskimi pravonarushenijami v svete reshenij XXVII sezda KPSS. — Moskva : VJuZI. — 1990. — S. 5–24.
28. *Matviichuk V.K.* Teoretychni ta prykladni problemy kryminalno-pravovoi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha: monohrafiia. — Kyiv : Natsionalna akademiia upravlinnia, 2011. — 368 s.
29. *Orobets K.M.* Kryminalna vidpovidalnist za nezakonne zainiattia rybnym, zvirynym abo inshym vodnym dobuvnym promyslom: avtoref. dys...kand. yuryd. nauk za spets. 12.00.08 — kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo.— Kharkiv, 2012. — 20 s.
30. *Borysov Ye.M.* Nezakonne zainiattia rybnym, zvirynym abo inshym vodnym dobuvnym promyslom: Kryminalno-pravova kharakterystyka: avtoref. dys... kand. yuryd. nauk za spets. 12.00.08 — kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo. — Kyiv, 2013. — 20 s.
31. *Samokysh V.P.* Zlochyny proty dovkillia: problemy vyznachennia rodovoho obiekta // Visnyk Akademii advokatury Ukrainy. 2011. № 1. — S. 84–88.
32. *Korniakova T.V.* Obiekt posiahannia i sistema zlochyniv u sferi navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha. // Pravo Ukrainy. — 2009. — № 2. — S. 129–134.
33. *Ljapunov Ju.I.* Osnovnye teoreticheskie problemy ugovolno-pravovoj ohrany prirody v SSSR: avtoref. dis. ... dokt. jurid. nauk: spec. 12.00.08. — ugovolnoe pravo i kriminologija; ugovolno-ispravitel'noe pravo / Ju.I. Ljapunov. — Moskva. : Akad. MVD SSSR, 1974. — 39 s.
34. *Matviichuk A.O.* Poniattia spryiatlyvoho navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha u nemainovykh vidnosynakh, shcho rehuliuutsia tsyvilnym pravom // Yurydychna nauka. — 2011. — № 2. — S. 55–65.
35. *Matviichuk V.K.* Kryminalno-pravova okhorona navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha (kryminalno-pravove ta kryminolohichne doslidzhennia): monohrafiia. — Kyiv : Azymut — Ukraina, 2005. — 464 s.
36. THE JAPANESE PENAL CODE / Edited and introduction by Doctor of Law, prof. A.I. Korobeev. — St Petersburg : “Juridicheskij Center — Press”, 2002. — 226p.
37. The Swiss Penal Code / Preface by a member of the Council of Federation the Federal Assembly of the RF. N. Volkov; edited, translated from German, and introduction by Candidate of Law A.V. Serebrennikova; — St Petersburg : “Juridicheskij Center — Press”, 2002. — 366 p.
38. Criminal Legislation of Norway / Edited and introductory article by Doctor of Law, professor Yn.V. Golik; translated from Norwegian A.V. Zhmenya. — St. Petersburg : “Juridicheskij Center — Press”, 2002. — 366 p.
39. The Latvian Penal / edited and introduction by candidate of law A.I. Lukashov and candidate of law E.A. Sarkisova, translated from Latvian by candidate of Law A.I. Lukashov. — St. Petersburg : “Juridicheskij Center — Press”, 2001. — 313 p.

40. The Bulgarian Penal Code / edited by candidate of Law, assistant professor A.I. Lukashov; introduction by Y.I. Aidarov. — St. Petersburg : “Yuridichesky Center — Press”, 2001. — 298 p.

Матвійчук В.К. Родовий об’єкт злочину незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах (стаття 239-2 Кримінального кодексу України)

У статті піднімаються питання, які стосуються родового об’єкта злочину, передбаченого статтею 239-2 Кримінального кодексу України. Аналізуються дискусійні положення, висвітлені в юридичних джерелах стосовно родового об’єкта цього злочину. Автор пропонує власне визначення родового об’єкта злочину, що досліджується.

Ключові слова: родовий об’єкт, злочин, суспільні відносини, концепція об’єкта, землі водного фонду, незаконне заволодіння.

Матвейчук В.К. Родовой объект преступления незаконное завладение землями водного фонда в особо крупных размерах (статья 239-2 Уголовного кодекса Украины)

В статье затрагиваются вопросы, касающиеся родового объекта преступления, предусмотренного статьей 239-2 Уголовного кодекса Украины. Анализируются дискуссионные положения, освещенные в юридических источниках относительно родового объекта этого преступления. Автор предлагает собственное определение родового объекта преступления, которое исследуется.

Ключевые слова: родовой объект, преступление, общественные отношения, концепция объекта, земли водного фонда, незаконное завладение.

Matviychuk V. Generic Object of a Crime of Misappropriation of Lands of Water Resources on an Especially Large Scale (Article 239-2 of the Criminal Code of Ukraine)

In this article, the research of a generic object of a crime of misappropriation of lands of water resources on an especially large scale is provided. The author also investigates the existing scientific viewpoints available in juridical literature on the generic object of the mentioned crime. The authentic conclusions about the generic object of a crime of misappropriation of lands of water resources on an especially large scale are suggested.

Keywords: Generic Object; Crime; Social Relations; Concept of an Object; Lands of Water Resources; Misappropriation

Стаття надійшла до редакції: 15.12. 2017.